

„Revista de istorie socială”. XIII-XV, 2008-2010, Iași, 2011, 515 p.

Opinii, reflecții

Moto: „Europa lor - Europa mea: călători în oglinda timpului”

Un gânditor spunea, odată, că cele mai prețioase comori sunt acelea pe care le descoperi din întâmplare, mai ales după un răstimp îndelungat de căutări, astfel că, odată cu ele, nu scoți la iveală doar giuvaere de mare preț, cât mai ales timpul și farmecul său specific ce s-a pierdut odată cu ele...și tocmai înțelepciunea acestui timp este aceea care te învață că ideile minunate de mâine își trag seva, adesea, din solul fertil al clipelor armonioase de ieri...căci, până la urmă, viitorul însuși este prezentul trecutului.

Sunt în măsură să spun că și eu am descoperit, din pură întâmplare, „Revista de istorie socială” publicată de colegii de la Iași, sub egida Institutului Român de Studii Strategice, coordonată de către Mihai Răzvan Ungureanu. Pe unii dintre membrii colegiului de redacție (prof. Ștefan S. Gorovei, CȘ II Ela Cosma, prof. Maria Magdalena Szekely) am avut chiar onoarea de a-i cunoaște personal.

Cu toate acestea, doar zilele trecute am făcut cunoștință cu o revistă care, chiar de la prima răsfoire, m-a incitat la reflecție. Încercând să recuperez din urmă timpul pierdut, m-am oprit și asupra volumelor anterioare, astfel că preocupările autorilor m-au trimis cu gândul la trei reviste de specialitate asemănătoare, care au făcut carieră în mediul cultural maghiar. Mă gândesc, în mod deosebit, la cunoscutele publicații „Szociálpolitikai Értésítő” apărută la Budapesta în anul 1980, apoi „Társadalom és Történet”, respectiv „Aetas” – publicată încă din anul 1986 grație eforturilor depuse de câteva nume consacrate în istoriografia de specialitate: Koszta László, Bellavics István, Tóth Sándor și, nu în ultimul rând, deja cunoscutul istoric Bárdi Nándor. Revistele au găzduit, într-o primă fază, lucrări cu caracter sociologic, bibliografii, iar, mai apoi, prețioase contribuții de istorie socială. Și nu întâmplător...

Așa cum bine menționa și prof. Constantin Iordachi de la Universitatea Central-Europeană din Budapesta, istoria socială s-a aflat, destul de mult timp, la originea a numeroase transformări istoriografice survenite pe plan continental, fapt care a facilitat afirmarea sa ca un domeniu de cercetare istorică de sine stătător. Instituționalizarea istoriei sociale s-a impus prin apariția unor departamente și institute de profil, dar și a unui însemnat număr de reviste academice de specialitate. În acest context se încadrează perfect reviste precum „Journal of Social History”, „The International Review of Social History”, „The International Review of Social History”, publicații maghiare ca și cele mai sus menționate și – sunt convins – inclusiv „Revista de istorie socială” editată de universitarii ieșeni.

Acest proces de instituționalizare a istoriei sociale, despre care pomenea și prof. Iordachi, a fost însoțit de o diversificare tot mai accentuată în interiorul domeniului, manifestată prin multiplicarea perspectivelor teoretice, a practicilor metodologice, dar și a subdisciplinelor. În acest cadru s-a putut remarca apariția „istoriei ca știință socială” marcată de dezvoltarea istoriei comparative, dar și a unei sociologii istorice bazate pe o combinație inegală între metodele și temele istorice și sociologice.

În asemenea condiții s-au impus, relativ ușor, domenii noi și perspective ale cercetării istorice precum: istoria politico-socială, istoria societală, istoria socială a artelor și culturii înalte, istoria socială a relațiilor de gen și istoria social-intelectuală. Odată cu aceasta, expansiunea abordărilor semiotice și antropologice în domeniile istoriei sociale și culturale a condus la explozia unor noi domenii și preocupări legate de istoria sexualității, istoria orală, microistoria, lumea animalelor cu reprezentări și simboluri, viața cotidiană etc.

Deja menționata diversitate de abordări se regăsește, cu succes, și în noul număr al „Revistei de istorie socială”, XIII-XV, pe anii 2008-2010. Așa cum se poate vedea și din cuprins, tematica se poate clasifica în cinci mari secțiuni: I. Lumea animalelor: realități, reprezentări, simboluri; II. Pagini din istoria romanității sud-dunărene; III. Viață cotidiană - loisir; IV. Activitatea unor prestigioase instituții: Biserica românească și Școala sau diverse societăți și asociații precum Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor din România; V. Memorii și descrieri de călătorie.

Firește, eu însumi am o deosebită considerație față de toate contribuțiile care s-au adus în volumul de față. Cu toate acestea mă declar fidel și pasionat al ultimei secțiuni din „Revista de Istorie Socială”, cea care are în vedere publicarea memoriilor de epocă și a descrierilor de călătorie. „Viciul” mi se trage din anii

de ucenicie în Școala Doctorală, atunci când, ocupându-mă de participarea episcopatului maghiar la Conciliul Ecumenic Vatican I (1869-1870), „vânam”, cu mare pasiune, jurnalele de călătorie ale prelaților maghiari. Erau anii când, entuziasmat de ideea de a completa excelenta cercetare a prof. Adriányi Gábor de la Universitatea din München, am considerat oportun să analizez „fața nevăzută”, „întimă” a „Blocului Germanic” din care a făcut parte și corpul episcopal maghiar, ce s-a opus cu îndârjire adoptării *Dogmei Primatului și Infailibilității Papei*.

O bună parte dintre jurnalele ce au fost scrise de către prelații maghiari, din Ardeal și Ungaria, odată cu anul 1869, când a avut loc plecarea lor la dezbaterile conciliare din Cetatea Eternă, le-am publicat în volumul ce face referire la memorialistica ecleziastică maghiară. Altele zac nepublicate până în ziua de astăzi. Mă seduce și acum ideea revenirii la aceste „picante” surse, dar nu pentru informațiile de ordin teologic, cât mai ales pentru savoarea relatărilor de călătorie ce surprind, în mod unic, farmecul de epocă al unui continent care, în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, traversa bulversări sociale și mentale profunde.

În paralel cu revenirea la descrierile de călătorie din secolul al XIX-lea, am mai reflectat mult și la ideea de peregrinatio academica în vremurile actuale. Fapt pentru care – eu unul – i-aș felicitat pe colegii din Iași, dacă aș descoperi în cuprinsul „Revistei de Istorie Socială” faptul că secțiunea dedicată descrierilor de călătorie are continuitate...Și, de ce nu, s-ar numi chiar *Europa lor - Europa mea: călători în oglinda timpului*. Altfel spus, pe lângă atenția acordată peregrinărilor din epoca romantică, preromantică sau chiar mai vechi am da o șansă și relatărilor foarte recente...ale celor care călătorind lunar, zilnic poate, descoperă Europa cu ochii lor proprii, immortalizând-o în manieră unică. Cui prodest? La ce ar ajuta descrieri paralele, mai vechi și mai noi, puse față în față? Trăim într-o lume în care frontierele dispar încetul cu încetul și fiecare se poate avânta spre lumile cele mai îndepărtate în interiorul cărora, sub mirajul necunoscutului, are șansa de a-și regăsi propriile vise, dar mai ales pe sine însuși... Căci, așa cum însuși Nicolae Iorga menționa odată, „a călători este o nevoie sufletească”.

După cum, cu secole în urmă, oamenii călătoreau scriind sau descopereau, per pedes apostolorum, mirajul unui continent al cărui farmec răzbătea din perfecțiunea catedralelor gotice, din armonia muzicii lui Mozart sau din splendoarea arhitecturilor și picturilor moderne, tot la fel este și acum...călătorii veacului, care se scurge cu viteza gândului, descoperă și redescoperă zilnic lumile unui tărâm ce își caută cu disperare mare sa unitate.

La fel ca și ieri, călătoria în sine este pentru Homo Europaeus mai mult decât o inițiere spre cucerirea necunoscutului. Este șansa fiecăruia de a avea „Europa sa”, clădită în imaginarul lumii interioare sub cupola pribegiilor trăite la maximum în focul aventurii zilnice...Europa „mea” și Europa „ta” nu sunt altceva decât o microistorie imagologică intimă, un mozaic ce reflectă, în mod simbolic, diversitatea unui continent, în fapt „Graalul ascuns” al succesului său în fața vitregiilor trăite sub răceala scurgerii secolelor. Este oare atât de diferit farmecul „Europei lor”, a celor de altădată, față de „Europa ta”? Probabil că, la această întrebare, răspunsul nu poate fi decât undeva la răscruce...răscrucea poveștilor aduse la lumină de călătorii timpurilor vechi și noi...Cu siguranță că, doar sub pana lor, Zeița Clio va revărsa mai multă frumusețe, evitând, astfel, să ocolească „Bătrâna Doamnă”...

Attila Varga

„Pontes . Review of south east european studies”, Moldova State University. Vol. 5, Chișinău, 2009, 352 p.

Istoriografia din Republica Moldova se află în continuare într-o fază evolutivă marcată determinant de specificitatea momentului prelungit al tranziției spre societatea democratică. Ambivalența dialogului între specificitatea variantei canonice, proprie direcției tradiționaliste acceptate drept persistentă a moștenirii epocii comuniste, și modernismul versiunii potențate conceptual-metodologic atât de influența valorilor civilizatorice continentale, cât și de posibilitatea racordării mediate la fluxul ideatic/noțional era favorizată, în deceniul prim al mileniului actual, de înnoirea programatică și tematică ilustrată de reprezentării generației stimulate meritocratic de ambientul intern generat de